

ČESKÁ HISTORIOGRAFIE PO ROCE 1989

Sametová revoluce – předěl v českém dějepisectví – svobodný rozvoj vědy

Radost i úleva – nicméně také bolesti spojené s obtížností transformace oboru

Zmizeli zkompromitovaní jednotlivci – hlásné trouby režimu, žádné velké čistky ale nepřišly.

Převládlo přesvědčení, že žádné další pouštění žilou si věda poznamenaná personálními devastacemi 1939, 1948, 1969 nemůže dovolit.

Na zdánlivě rovné startovní čáře se seřadili kariéristé, urychleně odhazující stranické legitimace, početní příslušníci tzv. šedé zóny, rehabilitovaní vědci z disentu, exilu nebo rehabilitovaní osmašedesátníci i průrazné osobnosti nejmladší generace.

Mezi nimi různé míry talentu, pracovitosti, hodnot, životních zkušeností – bylo jasné, že toto soužití nemůže být idylické – názorová polyfonie

Zanikly ústavy marxismu-leninismu, zahájil se proces decentralizace historické vědy, hroutily se monopoly na badatelsky lukrativní témata

Historický ústav, do nějž vplynul někdejší Ústav pro dějiny střední a východní Evropy si díky vedení Františka Šmahela uchoval neformální autoritu, vedle něho v rámci ČSAV, později AV ČR začaly uplatňovat další badatelské instituty.

Nově založený **Ústav pro soudobé dějiny** – z iniciativy Viléma Prečana a zaměřený na dějiny po roce 1945, dále **Masarykův ústav** spojený dnes v jedno pracoviště s Archivem AV ČR.

Expanze historických oborů v univerzitním prostředí.

Vedle tradičních – Praha, Brno, Olomouc - nově boom zájmu o studium historie na regionálních univerzitách.

Aktuálně výuka probíhá na přibližně 20, filozofických, teologických a pedagogických fakultách,

Jednotlivá pracoviště si zvolila vlastní badatelskou nosnou specializaci.

Na pražské fakultě sociálních věd zásluhou Jana Křena vznikl Institut teritoriálních studií, původně germanistickou orientaci rozšířil na východoevropské, západoevropské a severoamerické oblasti,

Na JČU Václav Bůžek založil Historický ústav zaměřený na dějiny šlechty a každodennost v raném novověku, královéhradečtí badatelé se zaměřili na dějiny východních Čech a Kladska, Opavská univerzita na minulost Slezska, průmyslových regionů, brněnská (L. Jan, T. Knoz, M. Wihoda) rozšířila svůj záběr na dějiny Moravy a celý středoveropský region.

Publikační platforma

Rozšíření možností – vznik nových soukromých nakladatelství – Paseka, Libri, Argo, LN – motivace – zisk z historické literatury – zároveň prostor pro plejádu nových badatelů.

Ústřední periodikum československý časopis historický, plnící v závěrečném období komunistického režimu spíše roli ideologického věstníku se pod redakcí Františka Šmahela k někdejšími názvu ČČH. Na někdejší vysokou úroveň se vyzdvihl ČMM, nově také časopis Soudobé dějiny – tato trojice v souladu s tradicí evropské historiografie 19. a 20. století vydávána v národním jazyce.

Nově řada ročenek, specializovaných, fakultních časopisů.

Ještě než se stačila historiografie nově stabilizovat, došlo k rozpadu Československa.

Nároky veřejnosti: na vyrovnání se s minulostí – kyvadlo, zbavení marxistické ideologie v českých i světových dějinách, zaplnění bílých míst, urychlené sepsání nových učebnic pro ZŠ a SŠ a VŠ,

Kursy. Co nebylo v učebnicích dějepisu

Reakce historické obce na citlivá témata – Benešovy dekrety a odsun Němců, hodnocení komunistické vlády v roce 1968-9, posouzení restitučních nároků katolické církve, repliky na zjednodušené soudy novinářských všemů aj.

Rozvoj popularizace - v pol. roku 1990 obnovený ĎaS, poté konkurence z mnoha stran.

Různé komise – česko-německá komise historiků – připravovala podklad pro česko-německou deklaraci přijatou 1997.

Mnozí historici se zapojili do politiky.

Vznikla Česko-slovenská komise historiků, dále komise vlády ČSFR pro analýzu událostí z let 1967-70 – ukončila své působení r. 1993.

Postupně se spolupráce mezi historiky a politiky vytrácela.

Ústav pro studium totalitních režimů – 2007 – rozporuplné reakce

Enormní vytížení mimovědeckými povinnostmi – vyřizování rehabilitací, restitučních nároků

Velké knižní monografie, které vycházely v 90. letech vznikaly již za totalitního období a byly výsledkem práce autorů, kteří do sametové revoluce buď publikovat nesměli nebo psali pro samizdat, exil a do šuplíku,

Se zpožděním se ke čtenáři dostaly práce Františka Kavky Vláda Karla IV. za jeho císařství – 2 díly, Mezníkova Praha před husitskou revolucí, Mackův 4dílný leč nedokončený Jagellonský věk v českých zemích 1471-1526, Válkový dvousvazkové dějiny Moravy a zejména Šmahelova 4dílná monumentální Husitská revoluce, vydaná roku 2002 dokonce v prestižním německém vydavatelství.

K česko-německé problematice:

Jan Křen: konfliktní společenství, Češi a Němci 1780-1918 (Praha 1990), Václav Kural: Konflikt místo společenství. Češi a Němci v československém státě (1918-1938) Praha 1993.

Opat, Jan: Filozof a politik TGM, Praha 1990, Jan Tesař: Mnichovský komplex Jeho příčiny a důsledky. Praha 2000., Tomáš Pasák: JUDr. Emil Hácha (1938-1945), Praha 1997., Karel Kaplan: Pravda o Československu. Praha 1990.

Z děl psaných na sklonku 80 let Legenda o Ostojoji Zdeňka Smetánky, nebo České město ve středověku od Františka Hoffmana (Praha 1992)

K obnově vědomí souvislostí přispělo vydávání prací komunistům nepohodlných historiků – Pekař. Šusta, František Kutnar, Zdeněk Kalista.

Vítaným zpestřením byly překlady německého historika Ferdinada Seibta _ Lesk a bída středověku. MF 2000. Karel IV. Císař v Evropě 1999,

Velké projekty

Jako první byly roku 2013 dokončeny Velké dějiny zemí Koruny české – původně proponované na 18. dílů, finálně je to 15. dílů v devatenácti svazcích

Dále projekt Libri – Dějiny českých zemí (od počátku slovanského osídlení až po první republiku) – Zdeněk Kárník

Nakladatelství LN dalo přednost analyticky pojatým monografiím Dušan Třeštík, Josef Žemlička, František Šmahel, Ivan Šedivý _ České země a Velká válka 1914-1918, Praha 2001.

Jaroslav Mezník – Lucemburská Morava, Praha 1999.

Radek Fukala

Lenka Bobková

Polistopadové generace a syntézy – potřeba náhrady kapacit zesnulých po listopadu – Josef Macek, Josef Polišenský, Josef Janáček, Otto Urban, František Kavka, Dušan Třeštík, J. Mezník, J. Marek

A postupně odcházející generaci dnešních osmdesátníků F. Šmahel. Miroslav Hroch, J. Válka, Josef Petráň I. Hlaváček, Eduerd Maur, J. Kořalka, Vilém Prečan, Robert Kvaček, Jiří Kejř – Husův proces

Historiografie tématem sjezdů historiků – 12. Ústí n.L.

Lexikony historiků

Trendy a módy

Medievistika Petr Sommer Svatý prokop

Tomáš Borovský, Eva Doležalová

Církevní dějiny – Ivana Čornejová, Jaroslav Šebek

Předtím Kadlec, Zlámal, Zuber, Pojsl

Rak: Bývali Čechové

Bůžek a spol.

Vorel

Dějiny Univerzity Karlovy – Petráň – Čornejová

Solidní zpracování dějin dějepisectví 1945-1990 postrádáme, kniha Josefa Hanzala Cesty české historiografie 1945_1989 jím není.

Boom – regionalistika

Složitější – prosazení se historiků na poli světových dějin – je třeba pobyt v cizině, vstřebání místních tradic, mentality, kultury – např. Jan Rychlík – slovakistika a bulharistika aj. Miroslav Hroch, Jaroslav Pánek, Petr Mařa

Z ciziny se ve sféře českých dějin na špičkové úrovni pohybuje jen několik badatelů

M.E. Ducreux, A. Catalano, R.J. Evans, T. Winkelbauer, O. Chaline

Proměny metodologie

- Zhroucení marxismus jako předepsané metody
- Nyní můžeme hovořit o historících orientovaných konzervativně, liberálně, levicově a konfesijně.
- Značná část mladé generace historiků se odklonila od velkých ideologií a svoji jistotu našla v pozitivismu, deskriptivní faktografii oproštěné od interpretací,
- Existuje také silný proud či směr kulturně historický vnímající dějinné jevy jako složku civilizace a usilující o celistvéuchopení a pochopení historických procesů.
- Tradiční kulturní historie se tsále více posunuje směrem ke kulturní a historické antropologii, jako ji v 70. a 80. letech 20. století definovala vlivná francouzská škola kolem časopisu Annales. střety skupin – strukturní historie a historie příběhu (někteří odmítají jako nevědecké vyprávění). Ovšem kulturní veřejnost si přeje autentickou, barvitou a dramaticky pojatou historii.
- Oba směry lez přitom skloubit, pokud historik disponuje vědomostním, kulturním, jazykovým i stylistickým zázemím – viz Šmahelova Cesta Karla IV. do Francie, Vlnasův Princ Evžen Savojský.